

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA UOKiK W GDAŃSKU**

RGD.61-44/08/IW

Gdańsk, 17 września 2008r.

DECYZJA NR RGD. 38/2008

I. Na podstawie art. 27 ust. 1 i 2 w związku z art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331, ze zm.), stosownie do art. 33 ust. 6 tej ustawy i § 7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2007 r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. z 2007 r., Nr 134, poz. 939), po przeprowadzeniu postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów wszczętego z urzędu przeciwko przedsiębiorcy: Małgorzacie Szotyńskiej prowadzącej Niepubliczne Przedszkole im. prof. Klementyny Świcowej w Gdańsku

– działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

uznaje się działania tego przedsiębiorcy polegające na stosowaniu we wzorcu *Umowy o świadczenie usług* postanowienia o treści: „Przedszkole może odstąpić od umowy w przypadku nieterminowego regulowania należności.” Wpisanego do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, z późn. zm.) **za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdza się jej zaniechanie** z dniem 17 maja 2008 r.

UZASADNIENIE

W I kwartale 2008 r. przeprowadzono postępowanie wyjaśniające mające na celu kontrolę wzorców umów stosowanych w obrocie konsumenckim przez przedszkola niepubliczne, działające na terenie województwa pomorskiego i zachodniopomorskiego, pod kątem zgodności postanowień zawartych w tych wzorcach z przepisami Kodeksu cywilnego, z uwzględnieniem klauzul wpisanych do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone.

W ramach postępowania wyjaśniającego dokonano m.in. analizy wzorca *Umowy o świadczenie usług* stosowanego przez przedsiębiorcę: Małgorzatę Szotyńską prowadzącą Niepubliczne Przedszkole im. prof. Klementyny Świcowej w Gdańsku. Kontrola ww. wzorca wykazała, że zawarto w nim postanowienie, które może naruszać zbiorowe interesy konsumentów, w związku ze stosowaniem postanowienia umownego uznanego przez Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, zwany dalej „SOKiK”, za niedozwolone i wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedo-

80-824 GDAŃSK, UL. PODWALE PRZEDMIEJSKIE 30

TEL./FAX (058) 346-29-32, 346-29-33, 301-51-75

E-MAIL: GDANSK@UOKIK.GOV.PL

zwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego, zwanego dalej „Rejestrem”.

Mając na uwadze zgromadzony materiał dowodowy, postanowieniem nr 197 z dnia 22 kwietnia 2008 r., zmienionym postanowieniem nr 367 z dnia 23 lipca 2008 r. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, zwany dalej „Prezesem Urzędu” lub „Prezesem UOKiK”, wszczął z urzędu postępowanie w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, w związku z podejrzeniem stosowania przez przedsiębiorcę: Małgorzatę Szotyńską prowadzącą Niepubliczne Przedszkole im. prof. Klementyny Świcowej z siedzibą w Gdańsku praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, określonych w art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, polegających na stosowaniu we wzorcu *Umowy o świadczenie usług* postanowienia o treści: „Przedszkole może odstąpić od umowy w przypadku nieterminowego regulowania należności.”

Przedsiębiorca do pisma z dnia 13 maja 2008 r. załączył projekt wzorca aneksu zmieniającego kwestionowane postanowienie umów wykonywanych oświadczając, że zmieniony zapis – będący przedmiotem postępowania – włączony zostanie do treści każdej nowo zawartej umowy. Następnie do pisma z dnia 4 sierpnia 2008 r. załączono wzór nowego wzorca umowy ze zmienionym postanowieniem regulującym zasady odstępowania przez Przedszkole od umowy w przypadku nieterminowego regulowania należności przez rodziców/opiekunów. Przedsiębiorca oświadczył również, że: - przekazany wzór aneksu do umów wykonywanych stosowany jest od 5 maja 2008 r.; - do aneksowania wykonywanych umów, zawierających kwestionowane postanowienie doszło w terminie od 12 do 16 maja 2008 r.; - wzór nowo opracowanej umowy stosowany jest od 1 września 2008 r.

Prezes Urzędu ustalił, co następuje:

System oświaty w Polsce obejmuje – zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jednolity: Dz.U. z 2004 r., Nr 256, poz. 2572 ze zm) – przedszkola, które mogą być zarówno placówkami publicznymi, jak i niepublicznymi (art. 5 ust. 1 ww. ustawy). Z kolei, jak głosi preambuła do wymienionej ustawy o systemie oświaty, „oświata w Rzeczypospolitej Polskiej stanowi wspólne dobro całego społeczeństwa”. Świadczenie przez przedszkola edukacji w ramach systemu oświaty jest zatem usługą o charakterze użyteczności publicznej, co potwierdza również wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 5 lutego 2003 r., sygn. akt XVII Ama 36/02, w uzasadnieniu którego Sąd stwierdza m. in., iż przedmiotem działania szkoły niepublicznej są usługi o charakterze użyteczności publicznej, tj. edukacja. Status przedsiębiorcy w rozumieniu ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów potwierdza również w odniesieniu do osób prawnych organizujących lub świadczących usługi o charakterze użyteczności publicznej wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2004 r., sygn. akt III SK 22/04.

Zgodnie z przepisem art. 4 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów ilekroć w ustawie jest mowa o przedsiębiorcy rozumie się przez to przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2007 r., Nr 155, poz. 1095), a także osobę fizyczną, osobę prawną, a także jednostkę organizacyjną nie mającą osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność prawną, organizującą lub świadczącą usługi o charakterze użyteczności publicznej, które nie są działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej.

Przedsiębiorca Małgorzata Szotyńska prowadząca Niepubliczne Przedszkole im. prof. Klementyny Świcowej z siedzibą w Gdańsku, które zostało w dniu 21 czerwca 2005r. wpisane do ewidencji szkół i placówek niepublicznych Gminy Miasta Gdańska pod numerem 149/P/05, jako osoba fizyczna świadcząca usługi edukacyjne o charakterze użyteczności publicznej, jest przedsiębiorcą w rozumieniu art. 4 pkt 1 lit. a) ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

W ramach prowadzonej działalności Przedsiębiorca zawiera z konsumentami umowy określające zasady świadczenia usług opieki przedszkolnej.

W niniejszym postępowaniu administracyjnym Prezes Urzędu zakwestionował postanowienie wzorca *Umowy o świadczenie usług* o treści: „*Przedszkole może odstąpić od umowy w przypadku nieterminowego regulowania należności.*” z uwagi na jego tożsamość z klauzulą wpisaną do Rejestru. W ocenie Prezesa Urzędu cytowany zapis wzorca Umowy jest tożsamy z zapisem uznanym wyrokiem Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 27 lutego 2006r. sygn. akt. XVII Amc 105/04 za zakazany w obrocie z konsumentami, o treści: „*Nieusprawiedliwione zaleganie z uiszczeniem czesnego lub innych opłat spowoduje skreślenie z listy studentów*” i wpisanym do Rejestru z dniem 29 maja 2006 r. pod numerem 726.

Przedsiębiorca do pisma z dnia 13 maja 2008 r. załączył projekt aneksu zmieniającego kwestionowane postanowienie umów wykonywanych w zakresie regulującym zasady odstąpienia przez Przedszkole od umowy w przypadku nieterminowego regulowania należności przez usługobiorcę., a do pisma z dnia 4 sierpnia 2008 r. - wzór nowego wzorca umowy. Postanowienia wzorca aneksu i nowo opracowanej umowy regulujące ww. kwestię otrzymały następujące brzmienie: „*Przedszkole może odstąpić od umowy w przypadku nieterminowego regulowania należności, po uprzednim wyznaczeniu rodzicowi (opiekunowi) dodatkowego 7- dniowego terminu do dokonanie płatności.*”

Tak więc – w projekcie wzorca aneksu do umów zawieranych na podstawie kwestionowanego wzorca – stosowanym przez Przedsiębiorcę od 5 maja 2008 r. - i nowo opracowanym wzorcem umowy – stosowanym od 1 września 2008 r. - znalazły się zapisy, które przewidują, w przypadku niewywiązywania się przez konsumenta z obowiązku terminowego uiszczenia opłat za świadczone usługi opieki przedszkolnej, możliwość odstąpienia przez Przedszkole od umowy po uprzednim wyznaczeniu rodzicowi/opiekunowi 7- dniowego terminu do dokonanie płatności. Do aneksowania umów zawierających kwestionowane postanowienie doszło w terminie 12 – 16 maja 2008 r.

Prezes Urzędu zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 24 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy. Stwierdzenie istnienia przedmiotowej praktyki wymaga spełnienia dwóch przesłanek: bezprawności działania i naruszenia zbiorowego interesu konsumentów. Powołany wyżej przepis ustawy zawiera w pkt 1-3 przykładowe wyliczenie praktyk zakazanych przez ustawodawcę. Katalog ten nawiązuje do stosowania klauzul wpisanych do rejestru niedozwolonych postanowień umownych, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego, nieuczciwych praktyk rynkowych lub czynów nieuczciwej konkurencji oraz szeroko ujmowanego prawa konsumenta do informacji.

„Zbiorowe interesy konsumentów” to prawa nieograniczonej liczby konsumentów, nie stanowią przy tym sumy indywidualnych interesów dającej się określić, nawet licznej grupy konsumentów.

Zgodnie z art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uważa się stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone.

Art. 479⁴³ Kodeksu postępowania cywilnego rozszerza prawomocność wyroku wydanego w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone na osoby trzecie. Wpis do rejestru niedozwolonych postanowień umownych oznacza zatem, że od tego momentu stosowanie takiej klauzuli jest zakazane we wszystkich wzorcach umownych.

W uchwale 7 sędziów z dnia 13 lipca 2006r. sygn. akt III SZP 3/2006, Sąd Najwyższy uznał, że praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów w rozumieniu art. 23a¹ *„...jest stosowanie identycznej klauzuli jak wpisana do rejestru niedozwolonych postanowień umownych przez innego przedsiębiorcę, który nie był stroną lub uczestnikiem postępowania zakończonego wpisaniem danej klauzuli do rejestru (...).”* Odwołując się do argumentów o charakterze celowościowym oraz kierując się potrzebą zapewnienia skuteczności tego przepisu, Sąd Najwyższy podkreślił, że *„...praktyka naruszająca zbiorowe interesy konsumentów obejmuje również przypadki wprowadzenia jedynie zmian kosmetycznych polegających na przedstawieniu szyku wyrazów lub zastąpieniu jednych wyrazów innymi, jeżeli tylko wykładnia postanowienia pozwoli stwierdzić, że jego treść mieści się w hipotezie zakazanej klauzuli. Stosowanie klauzuli o zbliżonej treści do klauzuli wpisanej do rejestru, która wywołuje takie same skutki godzi przecież tak samo w interesy konsumentów, jak stosowanie klauzuli identycznej co wpisana do rejestru.”*

Nie jest więc konieczna dokładna, literalna zbieżność klauzuli wpisanej do rejestru i klauzuli z nią porównywanej. Niedozwolone będą również takie postanowienia umów, które mieszczą się w hipotezie klauzuli wpisanej do rejestru, której treść zostanie ustalona w oparciu o dokonaną jej wykładnię.

W prowadzonym postępowaniu administracyjnym Prezes Urzędu zakwestionował praktykę Przedsiębiorcy polegającą na stosowaniu w obrocie konsumenckim wzorca umowy zawierającego postanowienie o treści tożsamej z klauzulą wpisaną do rejestru niedozwolonych postanowień umownych.

Wyniki porównania treści zakwestionowanego postanowienia wzorca *Umowy o świadczenie usług* z treścią klauzuli wpisanej na podstawie wyroku SOKiK z dnia 27 lutego 2006r. sygn. akt XVII Amc 105/04 do Rejestru niedozwolonych postanowień umownych pod pozycją 726 o treści: *„Nieusprawiedliwione zaleganie z uiszczeniem czesnego lub innych opłat spowoduje skreślenie z listy studentów.”* wskazują na identyczność skutków wywoływanych przez te uregulowania, których nie niweluje odrębność sformułowań.

W uzasadnieniu przywołanego wyroku SOKiK stwierdził, że zapis o treści *„Nieusprawiedliwione zaleganie z uiszczeniem czesnego lub innych opłat spowoduje skreślenie z listy studentów”* narusza dobre obyczaje i interesy konsumentów tj. art. 385¹ kc.

¹ W obowiązującej obecnie ustawie z dnia 16.02.2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów, praktyka naruszająca zbiorowe interesy konsumentów uregulowana została w art. 24.

Art. 385¹ § 1 kodeksu cywilnego stanowi, że postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Konsument jako słabsza strona stosunku prawnego stając wobec przedsiębiorcy – profesjonalisty podlega szczególnej ochronie. W szczególności naruszają w sposób rażący interesy konsumentów działania przedsiębiorcy sprzeczne z przepisami prawa. Art. 491 § 1 kc stanowi, że gdy jedna ze stron dopuszcza się zwłoki w wykonaniu zobowiązania z umowy wzajemnej, druga strona może wyznaczyć jej odpowiedni dodatkowy termin do wykonania zobowiązania z zaznaczeniem, że w razie bezskutecznego upływu wyznaczonego terminu będzie uprawniona do odstąpienia od umowy. Chociaż powyższy przepis posiada charakter dyspozytywny, tzn. zależny od woli stron to jego treść jest powszechnie stosowana w obrocie gospodarczym i stanowi jeden z jego dobrych obyczajów. Powyższe potwierdza również choćby wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 5 stycznia 2000 r. (sygn. akt IAcA 817/99), w którym sąd orzekł, iż „*sama zwłoka w spełnieniu świadczenia nie daje podstaw do odstąpienia od umowy w świetle art. 491 § 1 kc, który warunkuje jego skuteczność od wyznaczenia drugiej stronie odpowiedniego, dodatkowego terminu*”.

Dobre obyczaje we wzajemnych relacjach Przedsiębiorcy i konsumentów wymagają, aby w omówionym przypadku zastosowany znalazł przepis art. 491 §1 Kodeksu cywilnego, zgodnie z którym, dopiero po upływie dodatkowego, wyznaczonego konsumentowi terminu do wykonania świadczenia pieniężnego, Przedsiębiorca winien mieć zapewnione prawo do odstąpienia od umowy i skreślenia dziecka z listy wychowanków.

Zdaniem Prezesa Urzędu zakwestionowane postanowienie wzorca *Umowy o świadczenie usług*, pomimo różnic w treści, jest tożsame z cytowaną wyżej klauzulą niedozwoloną. Postanowienie to reguluje kwestie związane z odstąpieniem przez Przedsiębiorcę od umowy w przypadku niewykonania bądź nienależytego wykonywania świadczenia przez konsumenta. Wywołują one tożsame skutki prawne co ww. postanowienie Rejestru, wiążąc prawo Przedsiębiorcy do rozwiązania umowy bez wypowiedzenia z niewykonaniem zobowiązania przez konsumenta, bez uprzedniego wyznaczenia konsumentowi dodatkowego terminu do jego wykonania.

Analiza porównawcza zakwestionowanego postanowienia wzorca umowy oraz cytowanego wyżej postanowienia wpisanego do rejestru niedozwolonych postanowień umownych wskazuje, że kwestionowane postanowienie wyczerpuje przesłanki postanowień uznanych za niedozwolone. Zakwestionowany zapis umowy nie ma wprawdzie identycznego brzmienia, jednakże w ocenie Prezesa Urzędu, wykładnia jego treści prowadzi do wniosku, że mieści się w hipotezie przytoczonej klauzuli niedozwolonej.

Skutkuje to uznaniem, że udowodniona została bezprawność działania Przedsiębiorcy, polegająca na stosowaniu w obrocie konsumenckim postanowień wzorca umowy, które zostało wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych.

Do stwierdzenia stosowania przedmiotowych praktyk niezbędne jest ponadto wykazanie, iż bezprawne działanie przedsiębiorcy godzące w interes konsumentów dotyczyło tzw. zbiorowego interesu konsumentów. W niniejszej sprawie mamy do czynienia z naruszeniem interesów nieograniczonej liczby konsumentów, których nie da się zidentyfikować potencjalnych klientów Przedsiębiorcy. Niezgodnym z prawem działaniem Przedsiębiorcy mogła bowiem zostać dotknięta nieograniczona liczba osób, tzn. wszystkie osoby do których adresowana jest oferta przedsiębiorcy.

Przedsiębiorca w toku postępowania przekazał wzór aneksu zmieniającego postanowienia umów wykonywanych oraz nowo opracowany wzorzec umowy nie zawierające kwestionowanego zapisu i uwzględniające, w ocenie Prezesa Urzędu, obowiązujące przepisy prawa, w szczególności art. 385 i nast. Kodeksu cywilnego. Przedsiębiorca w piśmie z dnia 13 maja 2008 r. oświadczył, że wzór aneksu do umów stosuje od 5 maja 2008 r., a zmieniony zapis – będący przedmiotem postępowania – włączony zostanie do treści każdej nowo zawartej umowy; do aneksowania umów zawierających kwestionowane postanowienie doszło w terminie od 12 do 16 maja 2008 r. Nowo opracowany wzór umowy – załączony do pisma z dnia 4 sierpnia 2008 r. - zaczął obowiązywać od 1 września 2008 r.

Zgodnie z art. 27 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, nie wydaje się decyzji, o której mowa w art. 26, jeżeli przedsiębiorca zaprzestał stosowania praktyki, o której mowa w art. 24. Przypadku określonym w ust. 1 Prezes Urzędu wydaje decyzję o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdzającą zaniechanie jej stosowania.

Zdaniem Prezesa Urzędu, w niniejszej sprawie spełnione zostały przesłanki do wydania decyzji na podstawie art. 27 ust. 1 i 2 ustawy. Okoliczności sprawy dowodzą stosowanie przez Przedsiębiorcę praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, polegającej na posługiwaniu się w obrocie konsumenckim wzorcem umownym zawierającym klauzulę wpisaną do rejestru niedozwolonych postanowień umownych. Jednocześnie z dokonanych ustaleń wynika, że Przedsiębiorca zaprzestał jej stosowania z dniem 17 maja 2008 r., z tą bowiem datą nie używał w obrocie konsumenckim wzorca umownego zawierającego wyżej przytoczone postanowienie niedozwolone.

Wobec powyższego orzeczono, jak w sentencji.

POUCZENIE:

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479²⁸ § 2 k.p.c. – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie- Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwóch tygodni od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów- Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Gdańsku.

Z up. Prezesa Urzędu
Ochrony Konkurencji i konsumentów
Dyrektor Delegatury w Gdańsku

Roman Jarząbek

Otrzymuje:

Pani
Małgorzata Szotyńska
Niepubliczne Przedszkole im. prof. K. Świcowej
ul. Dębinki 1 B
80 – 211 Gdańsk